

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ В ПЕРІОД «ВІДЛИГИ»

Мандажи Марія Петрівна

*студентка II курсу факультету лінгвістики та перекладу
Міжнародний гуманітарний університет*

Кравченко Марія Петрівна

*студентка II курсу факультету лінгвістики та перекладу
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, Україна*

Науковий керівник: Мельник Юлія Павлівна

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри мистецтвознавства та загальнокультурних дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Період «відлиги» (1953–1964) в історії України та всього Радянського Союзу пов'язаний із приходом до влади Микити Хрущова після смерті Йосипа Сталіна. Це був час послаблення тоталітарного контролю, зняття частини обмежень у сфері культури та мистецтва, реабілітації багатьох несправедливо засуджених діячів літератури та науки.

Для української культури це був суперечливий період. З одного боку, у літературі, кінематографі, мистецтві почали з'являтися нові імена, а національна проблематика стала відносно вільніше висвітлюватися. З іншого боку, партійний контроль не зник, ідеологічна цензура залишалася потужною, а коли культура виходила за встановлені рамки, влада реагувала репресіями. Попри це, саме в цей період зародився феномен «шістдесятників» – покоління митців, які прагнули творити національне мистецтво, орієнтоване на духовні та історичні цінності українського народу.

1. Література: відродження творчості та феномен «шістдесятників»

1.1. Відновлення літературного процесу

Після смерті Сталіна з'явилася можливість повернення до літературного життя письменників, які раніше зазнали переслідувань. У 1956 році було офіційно реабілітовано багатьох українських митців, зокрема Остапа Вишню, Максима Рильського, Володимира Сосюру. У їхніх творах знову почали звучати теми української історії, народної пам'яті, національної ідентичності.

Максим Рильський, наприклад, у своїх віршах звертався до українського минулого, звеличував природу та філософію людини [4]. Володимир Сосюра у поемі «Мазепа» показав українського гетьмана не як зрадника, а як борця за свободу, що викликало негативну реакцію влади.

1.2. Феномен «шістдесятників»

Значним явищем в українській культурі стала поява нового покоління митців – так званих «шістдесятників». Вони прагнули осмислити історію України поза радянськими штампами, піднімати важливі суспільні теми, зокрема про свободу особистості, національну свідомість, моральний вибір.

Серед найвідоміших представників цього покоління – Ліна Костенко, Василь Симоненко, Іван Драч, Микола Вінграновський, Григорій Тютюнник.

Ліна Костенко у своїх поезіях піднімала тему національної гідності та особистої відповідальності людини перед історією («Маруся Чурай» [2]). Василь Симоненко у збірках «Тиша і гімн», «Лебеді материнства» відображав долю української нації, її прагнення до свободи, засуджував тоталітаризм [3].

Проте діяльність «шістдесятників» швидко почала викликати підозри у влади. З другої половини 1960-х років багатьох із них почали переслідувати, забороняти публікації, а деякі, як-от Василь Стус, опинилися за ґратами.

2. Театр і кінематограф

2.1. Відродження театру

У період «відлиги» театр отримав більше можливостей для експериментів і постановок вистав національного характеру. Київський театр імені Івана Франка, Львівський оперний театр ставили спектаклі за творами українських письменників [5].

Проте свобода театру була відносною – цензура продовжувала працювати, і якщо спектаклі виходили за межі офіційно дозволених тем, вони знімалися з репертуару.

2.2. Розвиток українського кіно

Особливо важливим явищем стало поетичне кіно, яке вийшло на новий рівень завдяки таким режисерам, як Сергій Параджанов, Юрій Іллєнко, Леонід Осика.

Фільм Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» (1965) став світовим відкриттям. Це була не просто екранізація повісті Михайла Коцюбинського, а справжній культурний прорив – відхід від соцреалізму, глибокий символізм, показ традицій карпатських гуцулів [6].

3. Образотворче мистецтво

Українські художники почали експериментувати з формами, створювати твори, сповнені національної символіки.

Тетяна Яблонська у своїх картинах зображала українське село, працю людей («Хліб» [7]). Алла Горська створювала мозаїки, в яких звучали мотиви народного мистецтва. Її робота у співавторстві в Київському університеті стала яскравим зразком нового українського монументального мистецтва [7].

Проте багато митців зазнали переслідувань – радянська влада не толерувала мистецтво, що виходило за межі партійних канонів.

Посилення цензури та згорання «відлиги»

Хоча перші роки «відлиги» принесли надію на зміни, уже з другої половини 1960-х років почалося згорання цієї політики.

– У 1963 році було створено Комітет з ідеологічного контролю, який знову посилив цензуру [5].

– У 1964 році Хрущова усунули від влади, а його наступник Леонід Брежнєв почав згортати реформи, що призвело до повернення жорсткого ідеологічного тиску [5].

– Багато «шістдесятників» зазнали утисків, деяких – як Василя Стуса, Івана Світличного – було заарештовано [5].

Висновки

Період «відлиги» став важливим етапом в історії української культури. Це був час, коли з'явилися нові талановиті письменники, режисери, художники. Українське мистецтво зробило рішучий крок до самовираження та національного відродження.

Хоча після 1964 року політика лібералізації змінилася на нову хвилю репресій, здобутки «відлиги» не були знищені. Вони заклали фундамент для культурного пробудження 1980-х років і подальшої боротьби за незалежність України.

Література:

1. Гончар О. Людина і зброя. Київ : Дніпро, 1962. 325 с.
2. Костенко Л. Маруся Чурай : роман у віршах. Київ : Радянський письменник, 1979. 288 с.
3. Симоненко В. Тиша і грім : поезії. Київ : Молодь, 1962. 130 с.
4. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Мюнхен : Сучасність, 1968. 287 с.
5. Таран Л. Українська культура в добу «відлиги». Київ : Наукова думка, 2005. 412 с.
6. Параджанов С. Тіні забутих предків [Кінофільм]. Київ : Київнаукфільм, 1965.
7. Яблонська Т. Твори та життя. Київ : Мистецтво, 2010. 250 с.